

KOSOVO SPECIALIST CHAMBERS
DHOMAT E SPECIALIZUARA TË KOSOVËS
SPECIJALIZOVANA VEĆA KOSOVA

Predmet: KSC-BC-2020-06

Tužilac protiv Hašima Tačija, Kadrija Veseljija, Redžepa Seljimija i Jakupa Krasnićija

Rešava: Pretresni panel II

sudija Čarls L. Smit III, predsedavajući sudija

sudija Kristof Barte

sudija Genaël Metro

sudija Fergal Gejnor, rezervni sudija

Sekretar: Fidelma Donlon

Datum: 9. mart 2023.

Jezik: engleski

Stepen tajnosti: javno

Odluka u vezi sa unakrsnim ispitivanjem od strane zastupnika žrtava

Vršilac dužnosti specijalizovanog tužioca

Aleks Vajting

Branilac Hašima Tačija

Gregori Kiho

Zastupnik žrtava

Sajmon Loz

Branilac Kadrija Veseljija

Ben Emerson

Branilac Redžepa Seljimija

Dejvid Jang

Branilac Jakupa Krasnićija

Venkatešvari Alagendra

PRETRESNI PANEL II Specijalizovanih veća Kosova (u daljem tekstu: panel), na osnovu članova 22(3) i (6), 40(2) i (6)(h) Zakona br. 05/L-053 o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu (u daljem tekstu: Zakon) i pravila 2, 113(7), 114(1), (2) i (4) i 143 Pravilnika o postupku i dokazima pred Specijalizovanim većima Kosova (u daljem tekstu: Pravilnik), donosi sledeću odluku.

I. TOK POSTUPKA

1. Dana 25. januara 2023, panel je izdao nalog o vođenju postupka.¹
2. Dana 3. i 13. februara 2023, zastupnik žrtava je obavestio panel da želi da unakrsno ispita ukupno tri svedoka² sa spiska prvih dvanaest svedoka Specijalizovanog tužilaštva (u daljem tekstu: tužilaštvo).³
3. Dana 8. februara 2023, odbrana Hašima Tačija (u daljem tekstu: Tačijeva odbrana) zatražila je da panel naloži zastupniku žrtava da vodi ispitivanje na neutralan način i izbegava sugestivna pitanja ili pitanja zatvorenog tipa (u daljem tekstu: zahtev).⁴
4. Dana 15. februara 2023, panel je: (i) naložio zastupniku žrtava da do 22. februara 2023, u 16:00 časova dostavi izjašnjenje o tome kakva se pitanja

¹ F01226, Pretresni panel II, *Order on the Conduct of Proceedings* /Nalog o vođenju postupka/, 25. januar 2023, s prilogom 1.

² F01253, zastupnik žrtava, *Victims' Counsel's Notification of Wish to Cross-Examine Witnesses and Request for Additional Time to Submit Further Notification*, /Obaveštenje zastupnika žrtava o želji da unakrsno ispita svedoke i zahtev za dodatno vreme za podnošenje dopunskog obaveštenja/, 3. februar 2023, poverljivo (javna redigovana verzija zavedena je 6. februara 2023, F01253/RED); F01285, zastupnik žrtava, *Victims' Counsel's Further Notification of Wish to Cross-Examine Witnesses (as Listed in F01243)* /Dopunsko obaveštenje zastupnika žrtava o želji da unakrsno ispita svedoke (kako su navedeni u podnesku F01243)/ (u daljem tekstu: dopunsko obaveštenje zastupnika žrtava), 13. februar 2023, poverljivo (javna redigovana verzija zavedena je 22. februara 2023, F01285/RED).

³ F01243, specijalizovani tužilac, *Prosecution Submission of List of First 12 Witnesses and Associated Information* /Podnesak tužilaštva sa spiskom prvih 12 svedoka i povezanim informacijama/, 1. februar 2023, s poverljivim prilogom 1.

⁴ F01267, specijalizovani branilac, *Thaçi Defence Response to 'Victims' Counsel's Notification of Wish to Cross-Examine Witnesses and Request for Additional Time to Submit Further Notification'* (F01253) /Odgovor Tačijeve odbrane na obaveštenje zastupnika žrtava o želji da unakrsno ispita svedoke i zahtev za dodatno vreme za podnošenje dopunskog obaveštenja (F01253)/, 8. februar 2023, poverljivo, stav 5.

podrazumevaju pod „unakrsnim ispitivanjem“ prema stavu 76(ii)(a) naloga o vođenju postupka, a da se eventualni odgovori na izjašnjenje dostave do 27. februara 2023, i (ii) odlučio da neće razmatrati replike (u daljem tekstu: šesti usmeni nalog).⁵

5. Dana 22. februara 2023, zastupnik žrtava dostavio je podnesak shodno šestom usmenom nalogu (u daljem tekstu: izjašnjenje zastupnika žrtava).⁶

6. Dana 27. februara 2023, Tačijeva odbrana dostavila je podnesak shodno šestom usmenom nalogu (u daljem tekstu: Tačijevo izjašnjenje).⁷

II. IZNETA ARGUMENTACIJA

7. Tačijeva odbrana u zahtevu traži da panel naloži zastupniku žrtava da vodi ispitivanje na neutralan način i izbegava sugestivna pitanja ili pitanja zatvorenog tipa⁸ kako bi se osigurala pravičnost postupka i usklađenost s praksom drugih međunarodnih krivičnih sudova.⁹ Tačijeva odbrana iznosi da svedoci koje zastupnik žrtava želi da „unakrsno ispita“ nisu prema njemu neprijateljski nastrojeni, što znači da nema osnova da im se u okviru "unakrsnog ispitivanja" postavljaju sugestivna pitanja ili pitanja zatvorenog tipa. Osim toga, Tačijeva odbrana tvrdi da se uloga zastupnika žrtava razlikuje od uloge tužilaštva, što se mora odraziti na obim i vrstu postavljenih pitanja.¹⁰

⁵ Engleski transkript zasedanja, 15. februar 2023, str. 2039, red 25, do str. 2040, red 5 (šesti usmeni nalog).

⁶ F01314, zastupnik žrtava, *Victims' Counsel's Submissions on the Issue of the Type of Questioning to be used in Cross-Examination* /Podnesak zastupnika žrtava u vezi s vrstom pitanja koja će se postavljati tokom unakrsnog ispitivanja/, 22. februar 2023.

⁷ F01326, specijalizovani branilac, *Thaçi Defence Response to Victims' Counsel's Submissions on the Issue of the Type of Questioning to be used in Cross-Examination*, /Odgovor Tačijeve odbrane na podnesak zastupnika žrtava u vezi s vrstom pitanja koja će se postavljati tokom unakrsnog ispitivanja/, 27. februar 2023.

⁸ Zahtev, stavovi 3, 5.

⁹ Zahtev, stavovi 3-4.

¹⁰ Zahtev, stav 4.

8. Zastupnik žrtava traži da kad je reč o tome da li su dopuštena sugestivna pitanja, panel za svaki pojedinačni slučaj usvoji fleksibilan pristup koji će vredeti za sve strane i učesnike u postupku.¹¹ On smatra da se ne sme praviti razlika između pravila koja se primenjuju na zastupnika žrtava u vezi s korišćenjem sugestivnih pitanja u unakrsnom ispitivanju i pravila koja se u tom smislu primenjuju na strane u postupku.¹² Po mišljenju zastupnika žrtava, takva razlika: (i) nema osnova u Pravilniku ili Zakonu;¹³ (ii) ne odražava dosadašnju praksu Specijalizovanih veća;¹⁴ (iii) nije u saglasnosti s pristupom u Zakoniku o krivičnom postupku Kosova;¹⁵ (iv) nepotrebna je,¹⁶ i (v) ne zasniva se ni na kakvoj ustaljenoj praksi Međunarodnog krivičnog suda (u daljem tekstu: MKS).¹⁷ Osim toga, zastupnik žrtava tvrdi da je kriterijum koji Tačijeva odbrana predlaže u zahtevu, a koji se zasniva na tome da se utvrdi da li je svedok „neprijateljski nastrojen“ prema strani koja ga ispituje, nepotreban, beskoristan i previše komplikovan.¹⁸

9. U Tačijevom izjašnjenju, Tačijeva odbrana traži da panel naloži zastupniku žrtava da vodi ispitivanje na neutralan način i izbegava sugestivna pitanja ili pitanja zatvorenog tipa, ne dovodeći pritom u pitanje pravo zastupnika žrtava da zatraži od panela, shodno stavu 35 naloga o vođenju postupka, odobrenje da postavi sugestivno pitanje ili pitanje zatvorenog tipa ukoliko je to potrebno u cilju zaštite ličnih interesa žrtava koje učestvuju u postupku i u skladu je s pravima optuženih.¹⁹ Tačijeva odbrana tvrdi da, na osnovu Pravilnika, jedino strane u postupku, a ne zastupnik žrtava, imaju pravo da unakrsno ispituju.²⁰ Štaviše, prema tvrdnji Tačijeve odbrane, budući da Pravilnik jedino stranama u postupku

¹¹ Izjašnjenje zastupnika žrtava, stavovi 1, 40.

¹² Izjašnjenje zastupnika žrtava, stavovi 1, 11.

¹³ Izjašnjenje zastupnika žrtava, stavovi 12, 14-18.

¹⁴ Izjašnjenje zastupnika žrtava, stavovi 12, 19-21.

¹⁵ Izjašnjenje zastupnika žrtava, stavovi 12, 22-23.

¹⁶ Izjašnjenje zastupnika žrtava, stavovi 12, 24-29.

¹⁷ Izjašnjenje zastupnika žrtava, stavovi 12, 30-34.

¹⁸ Izjašnjenje zastupnika žrtava, stavovi 13, 35-39.

¹⁹ Tačijevo izjašnjenje, stav 25.

²⁰ Tačijevo izjašnjenje, konkretno stavovi 1, 11, 13-14, 17.

dopušta da unakrsno ispituju svedoke suprotne strane o temama pokrenutim tokom glavnog ispitivanja i pitanjima koja se tiču kredibiliteta svedoka, načelno je samo stranama u postupku dozvoljeno da postavljaju sugestivna pitanja tokom unakrsnog ispitivanja.²¹ Pored toga, Tačijeva odbrana iznosi da se argument zastupnika žrtava po kom ne bi smela da postoji razlika između pravila o tome kako zastupnik žrtava koristi sugestivna pitanja u unakrsnom ispitivanju i pravila koja se primenjuju na strane u postupku, zasniva na: (i) pogrešnom tumačenju Pravilnika;²² (ii) odredbama Zakonika o krivičnom postupku Kosova, nad kojima, međutim, zapravo primat imaju odredbe Pravilnika,²³ i (iii) zanemarivanju svrhe unakrsnog ispitivanja, kako je ono definisano Pravilnikom.²⁴

III. MERODAVNO PRAVO

10. Pravilima 114(4) i 143 Pravilnika konkretno je definisano merodavno pravo koje se razmatra dalje u tekstu.

IV. DISKUSIJA

A. PRELIMINARNO PITANJE: PODNOŠENJE ODGOVORA NA OBAVEŠTENJA; TRAŽENJE PRAVNE MERE U ODGOVORU ILI REPLICI

11. Panel pre svega napominje da se pravna mera koju traži Tačijeva odbrana iznosi u odgovoru na obaveštenje zastupnika žrtava. Obaveštenje nije podnesak na koji je potrebno odgovoriti. Pravilom 76 Pravilnika predviđen je redosled pismenih izjašnjenja: podnesak, odgovor, replika. Kako bi se poštovao ovaj redosled, panel podseća strane i učesnike u postupku da ne podnose odgovore na obaveštenje, niti da, generalno, u odgovoru ili replici traže pravnu meru u vezi s

²¹ Tačijevo izjašnjenje, stavovi 1, 22.

²² Tačijevo izjašnjenje, stavovi 9-15.

²³ Tačijevo izjašnjenje, stavovi 9, 16.

²⁴ Tačijevo izjašnjenje, stavovi 6, 17-24.

nekim zasebnim spornim pitanjem. Strana ili učesnik u postupku koji traži izricanje pravne mere u vezi s nekim zasebnim spornim pitanjem treba, načelno gledano, da podnese zahtev kojim se aktiviraju procesne radnje i rokovi predviđeni pravilom 76 Pravilnika.

12. Međutim, kako bi se ovo pitanje ekspeditivno rešilo, panel će u ovom izuzetnom slučaju smatrati da je zahtev valjano podnet.

B. UNAKRSNO ISPITIVANJE OD STRANE ZASTUPNIKA ŽRTAVA

13. Prema pravilu 114(4) Pravilnika, kad god smatra da su u pitanju lični interesi žrtava koje učestvuju u postupku i ako nije drugačije predviđeno Pravilnikom, zastupnik žrtava može, pod nadzorom panela, da daje usmena izjašnjenja i podnosi pismene podneske i postavlja pitanja svedocima. Po potrebi i u zavisnosti od okolnosti, panel izdaje konkretne smernice kojima se uređuje učešće žrtava u postupku u skladu s članom 22(3) i (6) Zakona. Tačijeva odbrana primećuje²⁵ da se pravilom 114(4) „izričito prepušta pretresnom panelu da po sopstvenom nahođenju uredi kako će se zastupniku žrtava dopustiti da ispituje svedoke“.²⁶

14. U skladu s pravilom 114(4) Pravilnika, i bez protivljenja odbrane, panel je u svom nalogu o vođenju postupka jasno stavio do znanja da se zastupniku žrtava dopušta da unakrsno ispituje u ovom postupku.²⁷ Pored toga, panel je postavio sledeća ograničenja u vezi s prirodom pitanja koja zastupnik žrtava može da postavi:

²⁵ Tačijevo izjašnjenje, stav 13.

²⁶ V. takođe KSC-BC-2020-05, F00152, Pretresni panel I, *Decision on Victims' Procedural Rights During Trial* /Odluka o procesnim pravima žrtava tokom postupka/, 12. jul 2021, stav 40, i KSC-BC-2020-04, F00433, Pretresni panel I, *Decision on Victims' Procedural Rights During Trial and Related Matters* /Odluka o procesnim pravima žrtava tokom suđenja i povezanim pitanjima/, 24. februar 2023, stav 48, gde je Pretresni panel I zaključio da se pravilom 114(4) ne predviđaju bilo kakva konkretna ograničenja u pogledu vrste pitanja koja zastupnik žrtava može da postavi svedocima.

²⁷ V. Draft Order on the Conduct of Proceedings /Nacrt naloga o vođenju postupka/, stavove 33, 76(ii)(a), 109, 131(ii).

34. Pitanja zastupnika žrtava su u principu ograničena na: (i) štetu ili povrede nanete žrtvama i okolnosti u kojima se to odigralo; (ii) posledice koje su takve radnje imale po žrtve, njihovu rodbinu ili zajednicu kojoj pripadaju i (iii) adekvatne mere kojima bi se žrtve kompenzovala za nanetu štetu.

35. Ukoliko zastupnik žrtava želi da postavlja pitanja u vezi s nekom drugom temom, treba da traži odobrenje pretresnog panela iznevši: (i) kraći opis date teme; (ii) opravdanje zahteva, i (iii) procenu vremena potrebnog za dodatno ispitivanje.

15. U pravilu 143(1) Pravilnika stoji da strana u postupku koja ispituje svedoka može da postavlja pitanja svedoku i može da mu predloži dokumente ili druge dokaze u skladu sa Pravilnikom. Zatim se dalje kaže da ukoliko svedok ne može da se seti činjenica koje je izneo u prethodnoj izjavi, svedoku se mogu, uz dopuštenje panela, predložiti dokumenti radi podsećanja. U poslednjoj rečenici pravila 143(1) zatim stoji: „Ovaj stav se primenjuje *mutatis mutandis* i na ispitivanje svedoka koje vrši zastupnik žrtava“.

16. Pravilom 143(3) konkretno se uređuje unakrsno ispitivanje: „Unakrsno ispitivanje se ograničava na predmet glavnog ispitivanja i na pitanja koja utiču na verodostojnost svedoka. U slučajevima kada je kadar da dâ iskaz relevantan za tezu strane u postupku koja ga unakrsno ispituje, svedoku se mogu postavljati pitanja o tome, pod uslovom da ga strana koja ga unakrsno ispituje upozna s prirodom svoje teze.“

17. U ovoj odredbi se pod unakrsnim ispitivanjem misli na ispitivanje koje vrši zastupnik koji ne zastupa stranu koja je pozvala svedoka. Prema tome, po shvatanju panela, pravilom 143(3) se ne sprečava da zastupnik žrtava unakrsno ispituje svedoka koga su tužilaštvo ili odbrana pozvali da svedoči. Panel smatra da pominjanje „stran[e] koja [...] unakrsno ispituje“ u drugoj rečenici pravila 143(3) ne utiče na ovaj zaključak. Tom rečenicom se jednostavno u opštim crtama uređuje opseg dopuštenog ispitivanja koje vrši zastupnik koji ne zastupa stranu koja je pozvala svedoka.

18. Na osnovu pravila 143(4) Pravilnika, predsedavajući sudija ima široka prava u rukovođenju načinom i redosledom ispitivanja svedoka i prednožavanja dokaza

kako bi se, između ostalog, „ispitivanjem i predočavanjem dokaza efikasno doprinelo utvrđivanju istine“ i „izbeglo ponavljanje [i] nepotrebno trošenje vremena i sredstava“. Pravo predsedavajućeg sudije da na ovaj način rukovodi ispitivanjem odnosi se na glavno, unakrsno i dodatno ispitivanje, kao i na pitanja bilo koje strane ili učesnika u postupku. Pravilima 114(4) ili 143 Pravilnika kao ni bilo kojom drugom odredbom izričito se ne zabranjuje postavljanje sugestivnih pitanja, niti se uređuje ili ograničava način na koji se pitanja moraju postavljati.

19. Panel će sada razmotriti sudsku praksu MKS-a na koju se pozivaju zastupnik žrtava i Tačijeva odbrana.²⁸ U okviru te sudske prakse postoje različiti zaključci o tome da li zastupnik žrtava može da postavlja sugestivna pitanja. Sudska praksa ide u prilog tumačenju panela da je način na koji zastupnik žrtava ispituje svedoke, mada podlozan pravilu 143 Pravilnika, prevashodno stvar diskrecione ocene datog panela. Panel konkretno ima u vidu zaključak pretresnog veća u predmetu *Katanga i Ngudjolo* koji je odbrana citirala, ali ne u celosti. Tu je veće bilo mišljenja da zastupnik žrtava u načelu treba da vrši ispitivanje „na neutralan način, izbegavajući sugestivna pitanja ili pitanja zatvorenog tipa“, ali je naznačilo da to ne vredi uvek u situacijama u kojima zastupnik osporava kredibilitet, tačnost ili pouzdanost iskaza svedoka, kada je postavljanje sugestivnih pitanja, odnosno pitanja zatvorenog tipa, dozvoljeno.²⁹

20. Kad je reč o praksi Specijalizovanih veća, panel napominje da je Pretresni panel I, koristeći svoje diskreciono pravo, zaključio: (i) da strane u postupku i zastupnik žrtava, u načelu, ispituju svedoke postavljajući neutralna pitanja, i (ii) da su sugestivna pitanja i pitanja zatvorenog tipa dopuštena samo ukoliko doprinose ekspeditivnosti postupka i utvrđivanju istine, i to pod rukovođenjem

²⁸ V. izjašnjenje zastupnika žrtava, stavove 30-34; Tačijevo izjašnjenje, stavove 18-19. V. takođe zahtev, stav 4.

²⁹ ICC, *Prosecutor v. Katanga and Ngudjolo Chui*, ICC-01/04-01/07-1665-Corr, Trial Chamber, [*Directions for the Conduct of the Proceedings and Testimony in Accordance with Rule 140 \(Corrigendum\)*](#), 1. decembar 2009. (datum izvorne verzije: 20. novembar 2009), stav 91.

predsedavajućeg sudije u skladu s pravilom 143(4) Pravilnika.³⁰ Prema tome, što se tiče sugestivnih pitanja i pitanja zatvorenog tipa, Pretresni panel I nije pravio razliku između strana i učesnika u postupku.

21. Iz gore navedenog proizilazi da je način na koji zastupnik žrtava vodi ispitivanje, u skladu s Pravilnikom i praksom ovog i drugih sudova, pitanje koje spada u diskreciono pravo panela. Osim toga, panel zaključuje da ne postoji opšta zabrana prema kojoj zastupnika žrtava ne sme da postavlja sugestivna pitanja, a to naročito vredi u okolnostima poput onih opisanih u presedanu MKS-a u predmetu *Katanga i Ngudjolo* i u prethodno citiranim presedanima Specijalizovanih veća.³¹

22. Panel i predsedavajući sudija će, u skladu s pravilima 114(4) i 143 Pravilnika i smernicama koje je panel izneo u stavovima 33-35 naloga o vođenju postupka, pratiti sva ispitivanja svedoka od strane zastupnika žrtava i, ukoliko je potrebno, intervenisati od slučaja do slučaja. Panel smatra da su te odredbe dovoljne da osiguraju da učešće zastupnika žrtava nije na štetu prava optuženih niti u suprotnosti s njima.³²

23. Osim toga, panel napominje da je zastupnik žrtava dosad pokazivao uzdržanost u pogledu broja žrtava koje želi da unakrsno ispita i vremena potrebnog za unakrsno ispitivanje.³³ Panel se stoga uverio da predloženo vreme za unakrsno ispitivanje od strane zastupnika žrtava u ovoj fazi suđenja ne ugrožava efikasno vođenje postupka.

³⁰ KSC-BC-2020-05, F00170, Pretresni panel I, *Decision on the Conduct of the Proceedings* /Odluka o načinu vođenja postupka/, 26. avgust 2021, stav 29; KSC-BC-2020-04, F00434/RED, Pretresni panel I, *Public Redacted Version of Decision on the Conduct of the Proceedings* /Javna redigovana verzija odluke o načinu vođenja postupka/, 24. februar 2023, stav 41.

³¹ V. takođe Tačijevo izjašnjenje, stav 12, gde se poziva na Garner, B. (ed.), *Black's Law Dictionary* (osmo izdanje), Thompson 2004, gde stoji da „ispitivaču tokom unakrsnog ispitivanja je u pravilu dozvoljeno da postavlja sugestivna pitanja. [...]”.

³² V. član 22(6).

³³ V. dopunsko obaveštenje zastupnika žrtava, stav 10.

24. S obzirom na navedeno, panel se uverio da ima diskreciono pravo da dopusti zastupniku žrtava da postavlja kako nesugestivna, tako i sugestivna pitanja prilikom ispitivanja svedoka tužilaštva ili odbrane. Panel dopušta zastupniku žrtava da to čini i pažljivo će, shodno pravilima 114(4) i 143(4) Pravilnika, nadzirati da ne bude ničeg nepravidnog prema optuženima u načinu ispitivanja od strane zastupnika žrtava. Panel u principu teži tome da sasluša *viva voce* svedočenje svedoka izrečeno njegovim vlastitim rečima, a ne rečima zastupnika, iako sugestivna pitanja imaju svoje opravdanje u okolnostima poput onih u presedanu MKS-a u predmetu *Katanga i Ngudjolo* i u prethodno citiranim presedanima Specijalizovanih veća.³⁴

C. STEPEN TAJNOSTI

25. Konstatujući da su i izjašnjenje zastupnika žrtava i Tačijevo izjašnjenje označena kao „javna“, panel nalaže Tačijevoj odbrani da do 17. marta 2023. dostavi javnu redigovanu verziju zahteva. Tačijevoj odbrani se naročito nalaže da rediguje pseudonim svedoka koji je redigovan u podnescima zastupnika žrtava F01253/RED i F01285/RED.

³⁴ V. gore stavove 19-20.

V. DISPOZITIV

26. Iz tih razloga, panel:

(a) **ODBIJA** zahtev, i

(b) **NALAŽE** Tačijevoj odbrani da do **petka, 17. marta 2023**, podnese javnu redigovanu verziju zahteva, u skladu sa stavom 25 ove odluke.

/potpis na originalu/

Čarls L. Smit III,
predsedavajući sudija

Četvrtak, 9. mart 2023.

Hag, Holandija